

2013:20

Ballingstorp & Per-Ols

Antikvarisk medverkan, 2013

Jimmy Juhlin Alftberg

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2013:20

Ballingstorp & Per-Ols

- diverse åtgärder 2013

Antikvarisk medverkan, 2013
Kviinge socken, 1079
Östra Göinge kommun
Skåne län

Jimmy Juhlin Alftberg

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2013 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2013:20

Omslagsfoto: Nytt trappräcke vid Ballingstorpsgården.
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

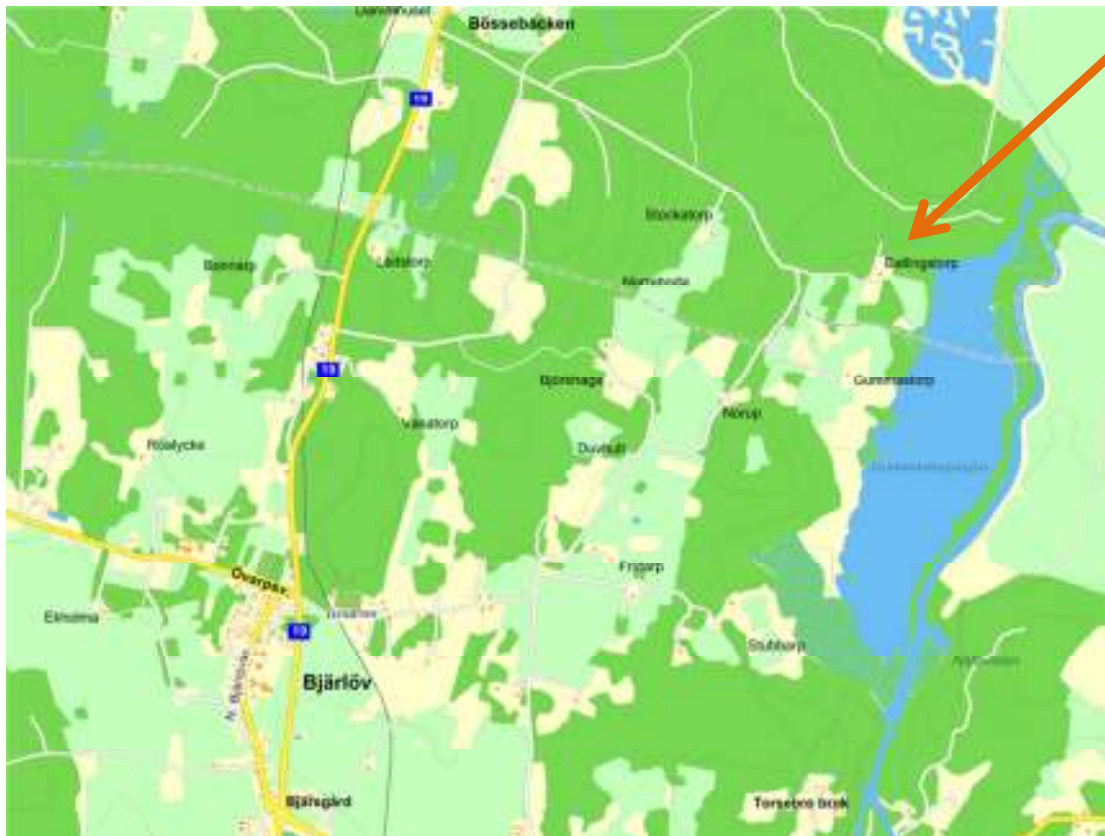
Ballingstorp och Per-Ols - diverse arbeten 2013

Innehåll

Inledning	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	5
Skyddsföreskrifter enligt KML	5
Skadebild	5
Utförda arbeten	6
Ballingstorpsgården	6
Per-Olsgården	8
Övrigt	9
Avvikelser från handlingarna	9
Kulturhistorisk bedömning av utförda arbeten	9
Iakttagelser under arbetet	10
Övriga handlingar med relevans för ärendet	10
Bilaga 1	11

Östra Göinge kommun. Platsen för Ballingstorp ungefärligt markerad.

Del av Kränge socken med Ballingstorp och Per-Ols markerat.

Inledning

Under 2013 års arbeten har östra gaveln på Per-Ols klätts med panel och södra takskägget stabiliserats. På Ballingstorp har diverse vattbrädor och en glasruta bytts, en knutlåda monterats, stolpar lagats, sticketak omlagts (på dasset) och en ny dörr tillverkats (till undantagsstugans källare).

Administrativa uppgifter

Objekt	Gårdarna Ballingstorp och Per-Ols
Socken	Kviinge socken, 1079
Kommun	Östra Göinge kommun
Arbetshandlingar	2011-10-12, Knadriks Kulturbygg AB
Länsstyrelsens beslut	2012-03-28 (dnr: 432-7061-12, 434-19466-11)
Regionmuseets dnr	K12.20-41-12, 1097
Byggherre/beställare	Skånes hembygdsförbund
Entreprenör	Knadriks Kulturbygg AB, Kristianstad
Antikvarisk medverkan	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne genom Jimmy Juhlin Alftberg
Byggnadstid	Juli 2013
Slutbesiktning	5 augusti 2013
Bidrag till kulturmiljövård	171 675:- inkl. moms.
Rapport granskad av	Anna Rabow

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Årets arbeten är de andra inom en bemyndiganderam på 3 år som Länsstyrelsen i Skåne län beslutat om 2012.

Skyddsföreskrifter enligt KML

Ballingstorpsgården ägs sedan 1953/54 av Skånes hembygdsförbund och skyddas som byggnadsminne sedan 1964. Den intilliggande Per-Olsgården kom i hembygdsförbundets ägo 1994 och inkorporerades i byggnadsminnet.

Skadebild

Skadorna på de bägge gårdarna har bedömts som naturliga och har i huvudsak innefattat uttjänt eller på annat sätt förbrukat virke och timmer (med undantag för en akut skada på Per-Ols södra takskägg). Lagning och reparation har skett för att säkerställa byggnadernas traditionella och tekniska funktion, i huvudsak skydd mot regn.

Utförda arbeten

Ballingstorpsgården

På mangårdsbyggnaden (härbärgsdelen) har en knutlåda av bandsågade furubrädor monterats vid sydvästra knutraden och på västra gaveln har röstets vattbräda bytts mot ny av fur (nr 1 och 2, panritningen på sid. 9). Vid östra ytterdörren, på gårdssidan, har ett nytt, enkelt trappräcke av grova gran- och rönnslanor monterats, enligt modell på äldre fotografi (se Bilaga 1 och nr 6).

På västra längan, västra takfallet, har den norra förbrukade vattbrädan ersatts med ny av fur (nr 3). Inne i stalden har en stolpe bladskarvats i nedre delen (med nytt furutimmer) och en stolpe har omfästs med timmerspik mot befintligt tröskelstycke (nr 5). Ett litet trasigt fönsterglas på östra långsidan har bytts mot begagnat munbläst glas samt kittats med linoljekitt (nr 4).

På dasset har sticketak (ett litet pulpettak) till sin helhet omtäckts med gransstickor (producerade av Björn Johansson i Vetlanda). Stickorna blötlades innan användning och spikning gjordes med blanka 2" trådspik. Taket är täckt på traditionellt vis, vilket innebär att första, undre lagret stickor – vid takfoten – är lagda liggande (för att skapa stabilitet och spänst). Nya vindskivor och vattbrädor av fur monterades i samband med omtäckningen (nr 8).

Vid undantagshusets södra källarnedgång har dörren ny tillverkats av stående, spontade furubrädor, likt originalutförandet (nr 7). Utsidan har en sågad yta medan insidan är hyvlad. Dörren hålls samman på baksidan med två naror av fur. Till träarbetet har endast handverktyg använts. Befintliga äldre järndetaljer är återanvända till den nya dörren. I själva källarnedgången har även överskottsjord avlägsnats för att säkerställa dörrens fulla funktion.

Ny vattbräda och knutlåda vid boningshuset och ny vattbräda på västra längan.

Nytt trapppräcke, överliggarna av rönn.

Övre glaset till vänster bytt.

Ny dörr till undantagshusets källare.

Nytt sticketak på dasset.

Omfäst (t.v.) och skarvad (t.h.) stolpe i stalldelen, västra längan.

Per-Olsgården

Västra gaveln på Per-Ols har till $\frac{3}{4}$ klätts med panel utan locklister – i utförande som på södra långsidan. Ny panel består av bandsågad fur, fälld i Kullaskogen. Fästning är gjord med 3" blanka spik. Åtgärden är utförd för att skydda och bevara originalbålet.

Takskägget på södra långsidan, ovanför den östra ytterdörren, har lagats med halm.

Västra gaveln panelklädd.

Lagning vid takskägget.

Per-Ols västra gavel innan inklädningen.

Övrigt

Inför de kommande arbetena 2014 har följande timmer införskaffats och lagts på tork:

- Ekfotträ till västra längans norra portgavel (ek fällt lokalt)
- Furubålar till undantagshusets södra gavel och ena långsidesfack (furor fällda i Kullaskogen)

Plan över Ballingstorpsgården. Åtgärder 2013 markerade med orange. Hänvisning till siffrorna finns i texten ovan.

Avvikelser från handlingarna

Lagningen av takskegget vid Per-Ols ingick inte i årets planerade arbeten. Skadan uppkom hastigt och var i behov av snar reparation för att inte utvecklas.

Kulturhistorisk bedömning av utförda arbeten

Arbetena är väl utförda efter byggnadernas egna förutsättningar. Åtgärderna bedöms inte ha inverkat negativt på byggnadsminnets kulturhistoriska värden (Ballingstorpsgården är en av få skånska bondgårdar som blivit dendrokronologiskt daterade till 1600-talet).

lakttagelser under arbetet

Inför nytillverkning av dörrblad till undantagshusets källare visade det sig att karmen befanns vara i behov av lagning på grund av rötskador i västra dörrstolpen. Ursprungligen har karmen troligtvis haft en understödjande tröskel, som sedan länge är försvunnen. Omfästning av karmstolparna är senare gjord med järndetaljer mot grundmuren. Dörrbladet var därför inte monterat vid slutbesiktningen men kommer enligt hantverkaren att hängas upp under hösten 2013.

I årets arbete ingår även en byggnadsarkeologisk undersökning samt en markradarundersökning. Dessa moment avrapporteras till Länsstyrelsen separat av Knadriks Kulturbygg AB.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

2012-02-13	Remiss + ansökningshandlingar, Länsstyrelsen i Skåne län
2012-02-27	Yttrande, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
2012-03-28	Beslut åtgärder, Länsstyrelsen i Skåne län
2012-03-28	Beslut bidrag, Länsstyrelsen i Skåne län
2013-08-06	Delslutbesiktningsprotokoll

Kristianstad 2013-08-16

Jimmy Jublin Alfberg

Bilaga 1

Ballingstorpsgårdens mangårdsbyggnad med härbergshus, södra fasaden. Foto Ivar Andersson 1944.

Regionmuseets E-rapportserie 2013

Kulturmiljö

1. Utvändig renovering av Stoby kyrka, Stoby sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2012
2. Brösarps station, Ravlunda sn, AM, Helena Rosenberg, 2012
3. Gustav Adolfs kyrka – invändig ombyggnad, Helsingborg sn, AM, Maria Sträng, 2011–2012
4. Vittskövle kyrka – invändig ombyggnad, Vittskövle sn, AM, Jennie Björklund, 2012
5. Vattenmöllan – omläggning av östra takfallet, Brunnby sn, AM, Ingela Blomén, 2012
6. Stångby kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, Stångby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
7. Västra Hoby kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, Västra Hoby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
8. Håstads kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, Håstad sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
9. Tyggården, Kristianstad sn, AM, Helena Rosenberg, 2012
10. Hustoftagården, Väsby sn, AM, Anna Rabow och Heikki Ranta, 2010
11. Villa Sagan, Örkelljunga sn, AF, Helena Rosenberg, 2013
12. Norra Strö kyrka – ommålning av plåttak, Norra Strö sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2008
13. Tobaksfröer i Skåne, Förstudie, Åsa Jakobsson, 2012
14. Helsingborgs rådhus – trappräcke i västra trapphallen, Helsingborgs sn, AM, Maria Sträng, 2011
15. Inventering och värdering av stenmurar i området Galgbacken, Dalby, PJ, Åsa Jakobsson och Patrik Olsson, 2013
16. Norra Mellby kyrkogård, Norra Mellby sn, VP, Jennie Björklund, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson och Emelie Petersson, 2012
17. Fritidsbadet i Ystad, Ystad sn, AF, Anna Rabow och Helena Rosenberg, 2013
18. Krubbemölla – omläggning av stråtak och restaurering av kvarnränna, Vitaby sn, AM, Emelie Petersson, 2013
19. Ekestad folkets park – renovering av betongtrappa, Österslöv sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
20. Ballingstorp och Per-Ols – diverse åtgärder 2013, Kviinge sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AM- antikvarisk medverkan
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

